

BOEKBESPREKING.

H. Algra, *Het wonder van de 19e eeuw. Van vrije kerken en kleine luyden*. 4e, herziene en uitgebreide druk. Uitgeverij T. Wever b.v., Franeker (1976). 363 bldz. Ill. Prijs gebonden f 35,--.

Van het bekende werk van Algra verscheen een vierde druk. Het is een fotomechanische herdruk van de derde, op een enkele plaats aangevuld met een nieuw gegeven, een heel nieuw hoofdstuk "Epiloog" en een register. Daar de epiloog alleen over de twintigste eeuw handelt, kan ik voor een recensie in dit tijdschrift verwijzen naar de besprekingen van de vorige druk. Maar ik wil er hier toch nog op wijzen, hoe in deze vierde druk op de manier waarop de auteur het onderhavige deel van de negentiende-eeuwse kerkgeschiedenis heeft behandeld, een eigenaardig licht wordt geworpen door wat hij ons nu in de epiloog over de mogelijkheden en onmogelijkheden van een soortgelijke behandeling van onze twintigste eeuw opmerkt. Daaruit blijkt immers hoe hij, die als historicus "het onoverwinlijke doorbreken van Gods Genade" (147) zó eng aan de geschiedenis van deze vrije kerken heeft verbonden en zich daardoor laat inspireren, *als historicus* in een impasse geraakt. Algra bekent immers in deze slotbeschouwing ruiterlijk niet in staat te zijn, een vervolg van zijn werk over deze eeuw te schrijven omdat het gevoel van verwondering bij het zien van Gods werk in afscheiding en doleantie is geweken voor verbijstering t.a.v. de vrijmaking en haar gevolgen. Als men echter ten aanzien van de negentiende-eeuwse gebeurtenissen met het uitdelen van lof en blaam wat meer terughoudend zou zijn geweest en ook wat meer zou hebben gelet op het werk van de door Algra gemaakte psychologen en historici (5), dan zou men misschien ook eerder geneigd zijn, de twintigste-eeuwse geschiedenis der

Gereformeerde Kerken (niet alleen met hun vrijmaking, maar ook met het -door Algra nergens gereleveerde- "Assen" en het merkwaardige buiten verband treden van vrijgemaakte kerken) te zien in het verlengde van de negentiende-eeuwse ontwikkeling. Maar Algra moet zijn geschiedverhaal afbreken omdat zijn inspiratie 't begeeft. Moet een historicus dan niet een wat langere adem kunnen opbrengen? Voor wie deze epiloog over de twintigste eeuw goed leest, wordt Algra's behandeling van de vorige eeuw nader geadstrueerd: de auteur blijkt iemand te zijn, die om te kunnen vertellen zoals hij doet - en boeiend doet - selectief te werk moet gaan. Daardoor wordt echter de waarde van het boek als negentiende-eeuwse kerkgeschiedenis sterk gereduceerd. De zeer vele geïnteresseerden die graag willen profiteren van Algra's gedetailleerde kennis van zaken - als afstammeling der afgescheidenen beschikt hij over een schat van gegevens - voelen zich bovendien telkens buitengesloten omdat de moraliserende auteur maar moeilijk de geschiedenis van zijn eigen kerkfamilie in die van de grote familia Dei, of ruimer nog: in die van land en volk als geheel, heeft kunnen integreren. M.i. zal het boek zijn betekenis met name behouden als een document van een visie op de negentiende eeuw, die voor de Gereformeerde Kerken van de jaren '20 en '30 van onze eeuw kenmerkend is geweest.

A.de G.